

አለኝ ዶ ህዝቦይ?

እታ ናይ ቁርጺ መድረኽ አትያ

ዶ/ር ገብረ ገብረማሪያም

አዚ ኣብ ከባቢ ዞባ ቀርኒ ኣፍሪቃ ብሓፈሻ፡ ኣብ ኢትዮጵያን ኤርትራን ካሓ ብፍላይ ተፈጢሩ ዘሎ ኩነታት፡ ንኤርትራ ከም ልዕላዊት ሃገርን ህዝቢን ናብ ክትቅጽለሉ ዘይትኸእል መድረኽ ኣሳጋጊርዎ ይርከብ ኣሎ። ድሮ ልዕላውነት ኤርትራ ተደፊሩ፡ መሬት ኤርትራ፡ ሰማያት ኤርትራን ባሕሪ ኤርትራን መዓንደሪ ጦር ሰራዊት ኢትዮጵያ ካብዝኸውን ካብ ሰሙናት ና ኣዋርሕ ይሳጋገር ኣሎ። ሰራዊት ኤርትራን ኤርትራዊ ሰብን ንዋትን ንዓሌት ማእከል ዝገብረ ሕድሕዳዊ ውግእ ኢትዮጵያ ማዓላ ኮይኖም፡ ኤርትራዊ መንእሰይ ኣብ ዘይምልከቶ ውግእ ተጠቢሱ ብዘሰኸሕኸሕ መንገዲ ከምዝሃለቐ ይግበር ኣሎ። ስርዓት ኢሳያስ፡ ሕሙማት፡ ስንኩላትን ዓባይትን ከይተረፈ ከካብ ዓዶም እንዳለቐመ፡ ናብ ናይ ኩናት መጋርያ ሓዊ ብ'አስገዳድ አንዳእተወ ከጨርሶም ጀሚሩ ኣሎ። ማዓንጣ ዘይቐጸሩ ቆልዑ ካብ ሕቕፊ ስድረኦም አንዳተመንጠሉ፡ መዝሓሊ ጥይትን መዳፍዕን ይኾኑ ኣለዉ። ኣቶም ኤርትራ ዓዶም ከም ሲኦል ተባላዲት ኮይናቶም ናብ ሰደት ዘርሑ ከይተረፈ፡ ስርዓት ኢሳያስ ካብ ታዕቕብምሉ ዝነበሩ ማዓስከር ስደተኛታት ኣብ ትግራይ ብ'አሻሓት አንዳጨወዩ፡ ኣብ ዘይምልከቶም ኩናት የእትዩ የወደኦም ኣሎ። ስርዓት ኢሳያስ፡ ናይ መጀመሪያ ጊዚኡ ኣይኮነን መናእሰይ ኤርትራ ኣብዘይፍትሓዊ ኩናት እንዳእተወ ከጨርሶም። ኢሳያስ ብፊንት'ኡ ናይ ዶብ ውግእ ምስ ኢትዮጵያ ወሊዑ፡ ብዓሰርተታት ኣሻሓት ዝቐጸሩ ኤርትራውያን መናእሰይ ኣብቲ ውግእ ተቐዚፎም፡ ብ'አሻሓት ዝቐሸሩ ሰንኪሎምን ዓሚቕን ሰፊሕን ማሕበረ-ቁጠባዊ፡ ፖለቲካውን ስነ-ህዝባውን ምዝንባላት ኣብ ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ኣኸቲሉ። ይኹንምበር፡ ህዝቢ ኤርትራ ስለምንታይ ከምዚ ኮይኑ ኢሉ ንኢሳያስን ንስርዓቱን ክሓቶምን ሓላፍነት ከሰክሞምን ስለዘይካኣለ፡ ከምቲ “ምብላዕካ ዝለመደስ፡ ነንክርእዩካ የምባሁቐ” ዝባሃል፡ ሕጂ ካሓ ኢሳያስ ነቲ ዝለመዶ ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ናይ ምጽናት ስርሓት ብዝኸፍ'አን ብዝላዓለን ይቐጽሎ ኣሎ።

ንምጃኑ፡ ስለምንታይ ኢዩ ህዝቢ ኤርትራ ንደቁ ካብ ከምዚ ዓይነት ዓመጻት ክከላኸሎም ዘይከ'እል? መናእሰይ ኤርትራ ኣብዘይምልከቶም ውግኣት ብሓይሊ አንዳእተካ ምህላቕ ኣብ ዘበነ ኢሳያስ ዝተጀመረ ኣይኮነን። ታሪኽ ንድሕሪት ምልስ ኢልና እንተራኣና፡ ዝኣኑ ኤርትራ፡ መናእሰይ ኤርትራ ብሓይሊ አንዳዓስከሩ ኣብዘይፈልጥዎን ሃገራትን ኣብዘይውግኦምን አንዳእተወ የህልቐዎ ከምዝነበሩ ኢና ንርዳእ። ንኣብነት፡ ኣብ ጊዜ መግዛእቲ ጥልያን አንተራኣና፡ ኤርትራውያን መናእሰይ “ዓስከርያ” እንዳተባህሉ፡ ብዓሰርተታት ኣሻሓት ዝቐጸሩ፡ ኣብ ልብያ (ዘበን ትሩቢሊ)፣ ኣብ ሰማልያ፣ ኣብ ኢትዮጵያ (ናይ ዓድዋ ናይ 1896 ዓ/ም ውግእን ኢትዮጵያ ንማሓዝ ኣብ ዝተገበሩ ናይ 1935-1941 ዓ/ም ውግኣትን) ከምዝሃለቐ ኢዩ ታሪኽ ዝምህረና። ኣብ ጊዜ መግዛእቲ ኢትዮጵያን ዘበን ገድሊን እንተኾነውን፡ ህዝቢ ኤርትራ ካብ ከምዚኣቶም ዓይነት ዓመጻት ግዳይ ምጃን ነጻ ክኸውን ኣይካኣለን ነይሩ ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ድሕሪ ምምጻእ ናጽነት ኤርትራን ምኽታም ባዕዳዊ መግዛእቲ ኣብ ኤርትራን፡ እንተኾነውን እቲ ዓመጽ ብዝኸፍ'አ መልክዑ ኢዩ ዝቐጸል ዘሎ። እቲ ዘሕዝን፡ እዚ ኩሉ እንዳኾነ ከሎ፡ ደቅና የሕሊፍና ኣይንህብን ዝብል ናይ ህዝቢ ናይ እምብታ ምንቅስቓስ ነይሩ ዘይፈልጥ ምጃንን ሕጂውን እንተኾነ ዘየለ ምጃኑን ኢዩ። እሞ ዳኣ ማዓስ ኢዩ ህዝቢ ኤርትራ ደቀይ የሕሊፈ ኣይህብን ኢሉ ናይ እምብታ ጥርኑፍ ምንቅስቓስ ዝገብር? ኣለኝ ዶ ህዝቦይ? እታ ናይ ቁርጺ መድረኽ አትያ ኣላ - “አምቢ ንዓመጽ፣ አምቢ ንዳግማይ መግዛእቲን ጎበጣን” ኢልካ ቃልስካ ኣስሚርካ ክሳብ ፍጹም ዓወት ቀጽል።

አብዚ አዋን እዚ፡ ኩሉ ኤርትራዊ ዜጋ ከስተብህሉን ክግንዘቦን ዘለዎን ሓቂ ኣሎ - ኣብ ዞባ ቀርኒ ኣፍሪቃ ሓዳሽ ኩነታት ተፈጢሩሰ፡ ዳግማይ ዙሉል ኩናት ኣብ ዞባ ቀርኒ ኣፍሪቃ ተወሊዑ ኣሎ። እቲ ታሪኽ ይድገም ኣሎ - ታሪኽ ጎበጣን ባዕዳዊ መግዝእቲ ኣብ ኤርትራ፣ ናይ ልዕሊ-ሓያላን ሃገራት ምትእትታው፣ ናይ ዓረብ ሃገራት ብተላኣኻኻኻነት ናይ ዓቢይቲ ሃገራት ረብሓ ምግልጋል፣ወዘተ። ሕጽር ብዝበለ፡ ኣቲ ካብ ምዝዛም ካላኣይ ውግእ ዓለም (1945 ዓ/ም) ክሳብ ምፍራስ ሶቪት ሕብረት (1991 ዓ/ም) ኣብ ዞባ ቀርኒ ኣፍሪቃ ብሓፈሻ ኣብ ኤርትራን ከምኡውን ኣብ ኢትዮጵያን ካኣ ብፍላይ ዝነበረ ኩነታት ክድገም ጀሚሩ ኣሎ። ከምቲ ሸው ነቲ ጸገማት ንምፍታሕ ሰውራ (ገድሊ) ምክያድ ዝሓተተ፡ ሕጂውን ህዝቢ ኤርትራ ዳግማይ ሰውራ ከካይድ ናይ ግድን ኮይንዎ ኣሎ። እዚ ኮይኑ እቲ ሓቂ፡ ገለ ገል ኤርትራውያን ብየዋህነት እዚ ኣብ ዞባና ዝካየድ ዘሎ ዓሌት ማእከል ዝገበረ ውግእ ብዛዕባ ውሽጣዊ ጉዳይ ኢትዮጵያ ወይውን ኣብ ኢትዮጵያ ዝውዳእ ይመስሎም ኣሎ። መጀመሪያ፡ ቃልሲ ህዝቢ ትግራይ ፍትሓዊ ቃልሲ ስለዝኮነ ኣይሳዓርን ኢዩ - እቲ ቃልሲ ክሳብ ዝዕወት ክቐጽል ኢዩ። መልክዕን ኣገባብን ቃልሲ ጥራሕ ኢዩ ዝቐየር - ድሮኻ “ሳልሳይ ወያኔ” ጀሚሩ ኣሎ። ካላኣይ፡ እቲ ውግእ ብዛዕባ ኤርትራ ኢዩ ኣብ ኤርትራ ኢዩ ካኣ ዝውዳእ። ኣብ ሓደጋ ወዲቐ ዘሎ፡ ልዕላውነት ኤርትራ ኢዩ። ስለዝኾነ፡ ሕጂ ኣብ ቅድሚ ህዝቢ ኤርትራ ተገቲሩ ዝሎ መስረታዊ ሕቶ፡ “ልዕላውነት ኤርትራ ብኸመይ ይድሓን?” ኢዩ። እታ ቀላዓለም ዘይብላ መልሲ ካኣ፡ “ንለባምያ ኣምተሉ ---” ኢያ ኢላ “ህዝባይ ኣለኻ ዶ” ኢላ ክጽውዓካ።